

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr 83. ANULU XII.

În provinciile din Monarchia pe unu ann
8 fl. era pe o jumătate de ann 4 fl. v. a.
Pentru princ. și țeri străine pe unu 12
pe 1/2 ann. 6 fl. v. a.

Inseratele se platesc pentru
intea ora cu 7. cr. sirulu cu litere
mici, pentru dona ora cu 5 1/2 cr. și
pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Telegrafulu ese de doua ori pe septem-
man: joia și Dumineca. — Prenume-
ratiunea se face în Sabiu la espeditura
oiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori francate, adresate
catra espeditura. Pretiulu prenumeratiu-
nei pentru Sabiu este pe unu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumătate de ann 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei și pen-

Sabiu, in 22 Oct. 3 Nov. 1864.

Diet'a transsilvana.

Siedinti'a din 12/24 Septembrie 1864.

**(Petitiuni: Hatiegu, muntii revindicati. Scade-
rea aniloru militiei.)**

Dupa citirea protocolului in limb'a germana, Thie-
mann ca preside alu comitetului pentru propozițiunea 9
regesca interpeleza pre presiedintele pentru anteactele cerute
dela regimu, ear Obert pentru §§ii 10, 12 și 13 din legea
dietala, cari la pertractarea obiectului remasesera afara pana
la finirea desbaterei. si de atunci incocce inca totu nu s'au mai
luatu la pertractare. Presied. promite a lua mesuri in-
destulitoare in ambe partile.

Comun'a Seplacu se roga a nu fi transpusa la Bi-
stritia, ci la Reghenu; se predă comitetului pentru impartirea țierei.

Cipariu cere si priimesce concediu pe 2 septemăni.

Opidulu Hatiegu prin rogarea predata de Codru
Dragusianu se roga, a i se restitui poterea judecatorésca
ce o avu pan'acum si carea acum i se lua prin Gab. reg. Codru
Dragusianu recomanda rogarea acést'a. „In putine cu-
vine, dice, asiu voi, dle Presiedinte, sa ducu ce-va asupr'a a-
cestei petitiuni, dupacum in casa a binevoitu a ascultá. O-
pidulu Hatiegu, pururea devotatu in regimu, s'a bucuratu pana
la an. 1848 si si dela an. 1861 incocce de o jurisdictiune
propria definitiva; acum in sa se plange, ca i s'a restrinsu in-
tr'atát'a, incatu trebile criminali este silitu sa le predé la ju-
decatori'a comitatensa a Hunedórei. Opidulu Hatiegu prin a-
cést'a se vede strimtoratu in autonomi'a sea jurisdictiunala, si
eu rogu pre in casa, cá sa ia acést'a suplica cu atát'a mai
multu in bagare de séma, cáci scimu, ca si noi in districtulu
Fagarasiului amu avutu o asemenea lupta autonmica, o
lupta crâncena cu in regimu, fiindca ni-a subtrasu de sub
jurisdictiunea districtuala opidulu Fagarasiului si au facutu din
elu unu municipiu micu, cá Hatiegulu, pe cale administrativa.
Eu nu vedu, pentruce acum'a opidulu Hatiegu sa se re-
stringa in autonomi'a sea, dupace o asemenea autono-
mia se dede si opidulu Fagarasiu, si mai alesu acum in ór'a
11, candu se lucra la reorganizarea țierei. De aceea eu mi-
iaiu cutezanti'a a propune, si rogu pre in casa a se intrepune,
cá opidulu Hatiegu sa nu i se ia jurisdictiunea criminala, pe
cale administrativa in provisoriu, si asiu dori, cá acést'a su-
plica sa se priveasca cá unu felu de interpelatiune, pentruca
este disu intr'ens'a, ca se vatemala autonomi'a si nu este datu
nici unu motivu, pentruce? pentru aceea asiu fi de parere
sa se dee acést'a petitiune prin in. presidiu dietalu deadrep-
tulu la in. regimu, séu deca acést'a dupa ordinea de trebi a
in. case nu s'aru poté, atunci asiu fi de parere, sa se pre-
deie nu comitetului de petitiuni, care nu are presiedinti si nu
póte lucrá cu graba in acést'a cauza urgente, ci sa se incré-
da comitetului de 24, care se ocupa cu organizarea justitiei de
instanti'a prima, cá acél'a intr'unu terminu scurtu de vr'o
câte-va dile sa opineze in obiectulu acést'a.“ — Se dá comi-
tetului de petitiuni, pentru care Gaitanu propune a se a-
lege presiedinte nou, de órece atátu presiedintele, cátu si vi-
cepresiedintele lipsescu.

Dep. Conrad predá o petitiune a comunei Resnovu:
cá in cerculu acél'a de asentare tragerea sortiloru si darea re-
crutiloru sa se faca dupa natiunalitati; se dá comitetului de
petitiuni. Asemenea o petitiune a lucratoriloru de sare din
Ujór'a asupr'a directiunei salineloru.

Comunele Orlatu, Jina, Vestemu si Racoviti'a au predata
prin dep. Lazaru o petitiune, prin carea ceru, cá muntii
revindicati, ce suntu acum mai de 100 ani in posesiunea loru,
sa nu se dea natiunei sasesci séu altoru pretendenti, ci sa le
remana loru si pe venitoriu. (O vomu enunucia.)

Presied. e de parere, ca petitiunea acést'a sa se
dea comitetului de petitiuni; Pope'a crede, ca cuprinsulu

eii este forte insemnatu, un'a pentruca dela aceste comune foste
granitiarésce ia o posesiune, ce ele au avut'o de 100 ani, a dóu'a
pentruca espropriatiunea acést'a nuse face pe calea judecatorésca,
ci pe cea politica administrativa, a treia pentruca s'a lacutu
fatia cu acei granitieri, cari mai unuseculu ausangeratu pentru
tronu si patria mai pe tóte câmpurile de bataie ale Europei.
Dar totdeodata crede, ca petitiunea acést'a este de mare ur-
gintia, de órece e reuduita dejá o comissiune, carea sa ese-
cuteze sentinti'a espropriarei; deci cu privire la aceste iapre-
giurári propune, cá petitiunea sa se dea unui comitetu alesu
din despartamente, care in 6 dile sa raporteze asupr'a eii.
E sprijinitu.

Axentiu Severu partinesce propunerea lui Pope'a nu
numai pentruca „justitia est regnorum fundamentum“, dupacum
dicea Imperatulu Franciscu II, ce a portatu atatea resboie a-
laturea cu granitieri romani, ci si pentruca marele Imperatu
Iosifu II a datu muntii acesti'a pentru totdeun'a granitieri-
loru. — Voindu oratorulu a se slobodi si in meritulu lucrul-
lui, Presied. — nefindu acést'a la ordinea dilei — na conce-
de, si asiá Severu, provocandu-se numai la cuvintele lui
Teutsch, ca deputatii dietali n'au a se maiorisa, ci a se
convinge, partinesce pre Pope'a.

Gaitanu, voindu a intregi propunerea lui Pope'a,
propune: „Cá petitiunea sa se dee la unu comitetu statatoriu
din 8 membri alesi prin dieta din despartiamintele de fatia,
ear in locul despartiaminteloru, ce nu suntu reprezentate de
ajunsu in dieta, sa se aléga din mijloculu dietei, si cá totde-
data caus'a acést'a sa se priveasca cá urgente.“ — E sprijinitu.

Asupr'a intrebarei: ca cum sa se tracteze acést'a petiti-
une? se nascu desbateri vii, infocate si indelungate. Gai-
tanu in fine retrage propunerea sea, l. Balomiri si
Muresianu partinescu pre Pope'a, Sasiu dearendulu: Dr.
Teutsch, Binder, Br. Salmen si Gall combatu forte aprigu pro-
punerea lui Pope'a, carea apoi

la votarea nominala, ce trebuí sa se faca, (nepotendu-se
cunósce cu securitate, de care parte e majoritatea,) remâne in
minoritate de 36 contr'a 43 voturi.

(Toti Romaniu au votatu pentru propunerea lui Pope'a,
afara de Baritiu si Iosifu Siulutiu; contr'a lui Pope'a toti Sa-
siii si Ungurii, cari au fostu de fatia; absentu fura: Angyal,
Béldi, Binder, Bolog'a, Brandsch, Br. Bruckenthal, Cipariu, Domzsa,
Dunc'a, Eránosz, Negrutiu, Br. Friedenfels, Hanni'a, Constantinu,
Kirchner, Laday, Lazaru, Macelariu, Munteauu, Nemes, Pan-
tiu, Popu, Russu, Ratiu, Br. Siagun'a, Sipotariu, Siulutiu, Szan-
csaly, Thiemann, Vajd'a, Wittstock, Zimmermann.)

Si astfelu petitiunea numiteloru comu-
ne granitiarésce se predá comitetului de
petitiuni.

Dupace Schuler—Libloy si Pope'a se roga pentru re-
intregirea comitetulu de petitiuni, se citește rogarea orasiului
Reghinulu sasescu: de a fi incorporatu la municipiulu Sabiu-
lui; se dá comitetului pentru impartirea țierei.

Apoi se citește comitiv'a, prin carea se substerne Esc. Sele
Gubernatorului spre p. n. sanctionare articulu de lege pentru
tribunalulu supremu, carea se priimesce. (Scaunulu
presidialulu ocupa Aldleanu.)

La ordinea dilei e raportulu comitetulu insarcinatu cu
preconsultarea propuneriloru deputatoru Obert si Bedeus,
privitóre la modificarea unoru determinatiuni ale legi de-
spre intregirea armatei. Representatiunea acést'a este
urmatorea:

Maiestate ces.-reg. apostolica!

Dóme prégratióse!

Cu altisim'a sanctionare a articulu de lege XXI. din a-
nulu 1847 privitoriu la modululu asentarei si la capitulatiunea

recrutilor, precum și a instrucțiunii respective totodată subternută, după o lungă și desigură așteptare, s'au fostu delaturatu în fine acea neferice procesura repumnetoria atâtu legiloru patriotice, câtu și cerințelorumanității, după care junii meniti spre întregirea ôstei se prindeau cu violinția, se smulgeau din sinulu familielorule și se asentau spre serviciulu belicu pre tota vietii lor.

Prin acest'a se facu potințiosa întregirea regimenteloru transsilvane multu tempu amanata și se regulu într'unu modu, care corespunde atât'a recerintelorule tieri, câtu și privințelorule celoru lamurite și petrunse de respectulu demnității umane ale tempuriloru moderne, de-si nu pre deplinu, inca într'o parte forte insemnată.

Conformu stărei constituționale de atunci, acelu articlu de lege remase, anume într'unu respectu, suplu gradulu recerintelorule sapientiei de statu sanetose, lasandu adeca neatinșă pusețiunea privilegiata a nobilității, ce eră deobligata numai la insurecțiune, nu inșă și la serviciulu militaru stabilu, și dechiaru numai poporațiunea ignobila de indetorata spre implinirea sarcinii militare.

Numai resturnatur'a cunoscutelorule intemplaminte, cari și asupr'a patriei nôstre si-manifestara reacțiunea neinvingibila, aduse la valôre ide'a egalității toturor cetățieniloru inantea legi, și gloriosului regimu alu M a i e s t a t e i T e l e fû rezervatu, de a realisâ principiulu acest'a alu dreptății prin estinderea obligamentului de serviciu militaru asupr'a tutoru cetățieniloru fără distincțiune de nascere, de pusețiune în vietia și de clase sociale.

Binefacerea ce resultu din acest'a maritimosa determinatiune a M a i e s t a t e i T a l e, poporațiunea marelui-principatu Transsilvania o intempinâ cu bucuria și gratitudine. În comun'a obligatiune spre portarea armelor a tutoru cetățieniloru ea vede o legatura, care unesce strinsu și durabilu diversele regate și tieri reunite supu potințele sceptu alu M a i e s t a t e i T a l e nu numai între sine, ci și cu marea comun'a patria.

Precandu dara dorinția de a vedé o partiala modificatiune a legi pentru întregirea ôstei din 29 Septembrie 1858 se arată și în mediulu credinciosului și principelui seu spre totu sacrificiulu aplecatei poporațiune a Transsilvaniei, — apoi motivulu acestei dorinție jace numai în antipati'a câtra determinatiuni singuratiche, și nici decum într'aceea, ca dora n'aru apretia principiile cele mari ale acestei legi comune purcesă din bas'a invariabila a sanctiunii pragmatice, ce condiționeza unitatea imperiului.

Pré-credinciosii supusi reprezentanti ai Marelui principatu Transsilvania adunati în dieta inca în pré-umilit'a toru adresa din 21 Augustu 1863 au accentatu cu celu mai profundu respectu faptulu, cumca poporațiunea transsilvana cu doru ascépta o regulare a obligamentului militaru, ce aru respecta mai bine recerintele unei economii populare sanetose.

Dupa ce iara suntemu adunati spre a ne consultâ despre binele patriei, sentim boldulu, că de nou sa pronunțiamu acest'a dorinția, și totdeodata préumilitu indegetam mai apriatu acele determinatiuni ale legi pentru întregirea ôstei, cari cu preferinția se paru apesatôre poporațiunii estei tieri.

1. În sensulu susmentionatei instrucțiuni din anulu 1847 contingintele de recruti alu diverseloru jurisdicțiuni se repartiâ pre singuraticile comunități, precandu conformu prescripțelorule legali de acum la repartițiunea contingintiloru de recruti se ia respectu numai la cercurile completatôrice, la comune că atari inșă nici de cum.

Acest'a inșă e cu atât'a mai deplorabilu, cu câtu acea determinatiune a instrucțiuni din anulu 1847 corespunde nu numai pré-momentosei pusețiuni ce se cuvine comunei în organismulu statului, ci totdeodata e și scutul celu mai securu în contr'a orbului jocu alu intemplărei, după care junii din câte o comuna apli de militia se potu asentâ toti într'unu anu, precandu alt'a sau și mai multe comunități vecine potu sa remâna crutiade deplinu, apoi forméza și control'a cea mai eficace, spre a contenî desu obvenitôricile insielaciuni, și în fine anumu posibilitatea dosirei de la asentare, ce e cu totulu facilitata.

2. În virtutea prescriptului din § 28 alu legi pentru completarea ôstei, Comandantii cercuriloru întregitôricé seu substitutii lor, că membri ai respectivelorule comisiuni, au sa iee parte și la decisiunile asupr'a dreptului de eliberare, precandu după usantiile legali de mai înainte persônele militare activâ numai la cercetarea medicala și la asentare, éra decisiunea asupr'a dreptului de eliberare éra atributu netiermuru alu oficielorule politice. Aceste din urma dregatorii a priori intempinâ incredere mai mare din partea poporului, pre candu în contr'a individiloru militari se radica imputarea, cumca n'aru

fi familiarisati cu impregiurările vietiei cetățiene, ce se reducu la titlele de eliberare, în acelu gradu, că sa pota enunția sentinția drépta.

Pre lângă acest'a concurge inca o impregiurare apesatôre, ea adeca modalitatea cea simpla a conscrierei recrutanțiloru de mai înainte se strafôrma într'o procesura complicata, care preste tota mesur'a immultiesce numerulu reclamatuniloru, ce cadu cu greu atâtu pârțiloru, câtu și diregatorielorule.

3. Forte apesatoriu e mai departe prescriptulu despre substitutiunea în serviciulu militaru, citatu în § 23 alu legi pentru întregirea ôstei, și anume dispusețiunea cea cu totulu nedrépta, conformu cărei'a are sa se depuna tax'a de eliberare mai înainte de trasulu sôrței și de asentare.

Marimea taxei de eliberare, pentru cea mai mare parte a locuitoriloru tieri de sine enorma, devine cu atât'a mai apesatôre, cu câtu prescriptulu multu mai blandu cuprinsu în § 11 alu instrucțiuni din 1847 e profundu radaciatu în notiunile de dreptu ale pré-credinciosu supusei poporațiunii transsilvane, ca ce în sensulu acestui'a fie-ce recrutu asentatu potea presentâ în loculu seu altu individu aptu de militia, și în acestu modu, adese cu spese putine potea reduce sarcin'a militaria repumnetôre pote relatiuniloru personali seu aplecârilorule sele asupr'a unui individu, ce din liber'a sea determinatiune éra paratu a se consecrâ estei chiamâri.

4. Motivulu din care, cu tota lips'a de bani a acestui mare-principatu, și acum inca se dau cereri pentru concessiunea depunerii de taxe eliberatôre, sta mai alesu într'aceea, ca legea pentru întregirea ôstei în dispusețiunile sele despre titlele de eliberare nu respectéza de ajunsu indigentiile unei economie populare sanetose.

În sensulu acestorule dispusețiuni suntu adeca conditionatu scutiti de sarcin'a militaria studentii gimnasielorule superiori și ai seminarielorule, pre candu pre alumnii scôlelorule reali superiori, ai institutelorule de forestaria și de agricultura mai inalte inșăși legea-i eschide dela acest'a favôre.

Acesti din urma dara nici macar de acelu prescriptu alu legi pentru întregirea ôstei mai multu decâtu aspru nu se potu bucurâ, după care cei d'antâiu au dreptu de scutintia dela serviciulu militaru atunci, candu potu sa documenteze clase emîninte din tôte obiectele studiului ce li se propune, precandu în asemenare cu acest'a legea patriotica de mai înainte se margineâ a prescrie numai documentarea clasei progresive buna, cum se recere și acum în respectulu studiului teologicu.

Instruțiunea din anulu 1847 în § 14 condiționa scutintia de militia a singuriloru fii fără diferinția numai de vederea neaperatei lipse spre portarea economiei rurale seu întreprinderii industriale; asemena dá dreptu de scutintia tutoru celoralți fii ai unui parinte, încâtu acel'a aveâ unu fiu în serviciu ostasieseu: din contra legea pentru întregirea armatei în vigôre prin dispusețiunile sele eliberéza chiaru pre singurii fii numai supu certe condițiuni adese absolutu irrealisabili, și indetoréza la portarea armelor pre toti fii unui parinte de familia.

Scaderile ce se nascu din acest'a în respectulu culturai de pamentu și alu portărei meserielorule industriale în acestu mare-principatu, considerate din punctulu de vedere alu bunăstărei poporului, precum și alu contribuibilității trebuie sa le dechiarâmu cu atât'a mai mari, cu câtu la noi din di în di mai multu se simte lips'a de mâni active și apte de lucru. Casurile, în cari prin aplecarea fără nici o crutiare a dispusețiuniloru acestei legi familie mai înainte avute au ajunsu în stare cu totulu precaria, nu suntu nici decum rarități, și e unu faptu nedisputaveru, ca crescințea scapetare a poporului sateanu și urbanu transsilvanu prin determinatiunile acestei legi s'au acceleratu esentialmente, și fără incetare inca se totu potențéza.

5. În opozițiune totu asiâ de apriata cu recerintele unei economie populare sanetose stâ în fine durat'a capitulatiunii militare normale de legea întregirei ôstei.

În articlulu XXI. din anulu 1847 capitulatiunea recrutilorule éra fiesata la optu ani, și acest'a stipulâ chiaru, cumca după implinirea estoru ani soldatii toti au de a se concedia definitivu, éra în sensulu § 6 alu legi de întregirea ôstei viginté și după decursulu acestei capitulatiuni destulu de lungi se indetoréza respectivii inca la doi ani de reserva.

Acum firea acestei indetorire aduce cu sine, ca numai esceptionalmente se afla de cuvințiosu fundarea unui asediamentu domesticu prin incheierea unei casatorii legale, și asiâ juniloru inrotulati în ôste numai după 10 ani, adeca în etate de 30 seu 31 de ani le e cu potinția a deveni independenți și a-si vedé de casa și de economia independinte.

Prin acest'a se instrainéza nu numai vocatiunii lorule sociali, dara-si perdu inca și acea amôre spre lucr'usî acelu

spiretu de întreprindere, cari de ordinariu sunt apanagiulu diecenului barbatiei immediatu urmatoriu celui copilarescu și de regula esercetēja influința cea mai durabile asupra existinței economice a omului; nu putem lasá in sa ne amintitu, cumca asta perdere in modulu celu mai simtibile lovesce și pre statulu, cace debiletēja poterile contribuibili, a căroru intarire din respectulu stárei de totu strimtorate a finantielor imperiului e atât'a de doritu.

Acestatea suntu, **Maiestate**, acele despusetfuni ale legi pentru întregirea óstei, a căroru modificare preacredinciosii-supusii reprezentanti ai Mareprincipatului Transsilvani'a cu doru o ascépta in interesulu in floririi industrii și agriculturii, in interesulu celei mai mari crutiári posibile a contribuitatei și acrescamentulu capacitatei de impositiune atât'a la tíera câtu și in cetáti.

Dupace o reforma a legi pentru întregirea óstei corespundiatória acestoru asceptári, dupace anume reducerea capitulatiunei ostasiloru la mesur'a cea mai mica posibile nu numai nu involve debilitarea, ci din contra e apta a contribuí spre intarirea armatei, cace reducenduse capitulatiunea junii cu mai multa bucuria și alegrieta vor alergá suptu gloriosele stindarte, cá pâna aci, spre a-si impliní detori'a catra principe și patria,—cutediama dara prémilitu a substerne la gradurile sacratissimulu tronu rogamentu nostru:

Maiestatea T'a prégatiosu sa Te induri a dispune:

cá o lege regulátore a indetorierei militare considerandu catu se póte recerintiele unei economii popularie ratiionale sa se prelucre și sa se prezenteze inaltulu consiliu imperiale spre cuvenit'a pertractare in calea constitutiunala.

Cu neclatita credința și plini de incredere, cumca rogoarea nóstra prégatiosu va fi ascultata suntemu cu cea mai profunda veneratiune

Ai **Maiestatei Tale** ces. reg. apostolice

fidelissimi supusi și servi

Reprezentantii Marelui - Principatu Transsilvani'a adunati in **Dieta**.

Sabiu in 17 Septembrie 1864.

Br. Iosifu Bedeus m. p.

Presiedintele comit.

Franciscu Obert m. p.

referinte.

Obert in cuventu lungu și meritoriu motivēja propunerea sea. Dupace escusa cutezarea sea, ca a facutu acésta propunere, cucarea mai tóte dietele provinciale au reusitu reu, dice, ca s'a similitu totusi indemnatu a o face din compatimire cátra acei'a, pre cari ii vede patimindu sub sarcin'a cea grea a unoru decisiuni din legea pentru întregirea armatei.

Numai aceste determinatiuni apesátore aru voi densulu cá sa se schimbe, dar nu va nici decátu sa combata principiulu celu mare, pe care e basata acésta lege datorint'a comuna de a militá. „Nu va negá nimenea, dice, ca acésta jertfa mai cu séma pentru acei'a, cari n'au nici o aplecare cátra serviciulu militar, este un'a dintre cele mai mari, cáci prin ea devine cu nepotintia unulu din cele mai insemnate momente ale libertáti personale, adica libertatea de a-si alege cine-va chiamarea sea. Eu din parte-mi trebuie sa me marturisescu a fi de parerea aceea, ca statulu constitutiunala este chiamatu și indatoritu de a dá și libertáti personale a cetatienilor statuluí recunósce și scutiére deplina, fiindu libertatea personala in asemenea modu unu dreptu privatu, pre cum d. e. dreptulu de proprietate. Eu trebuie sa marturisescu, ca din punctulu de vedere alu teoriei preste totu nu potu recunósce, ca datorint'a de a militá aru fi o datorint'a cetatienésca neevitabila.“ Insa privindu la impregiurárele practice, oratorulu alla, ca Austri'a fiindu incungiurata de vecini cu armate mari și tari, are datorint'a de a tiné armate asemenea mari,—ceea ce se póte numai asiá, déca toti barbati voru fi datori a militá. Altu motívu pentru acésta mesura densulu nu afla, si déca **Br. Stein** dice, ca numai in urm'a datorintiei de a militá toti cetatienii se potu portá resboie mari cucerítore, apoi densulu acést'a la Austri'a n'o póte aplicá; cáci Austri'a nu e statu cuceritoriu, nu e statu militar, ci unu statu alu culturei; și ceea ce se cereá órecandu dela unu domnitoriu înainte de tóte, cá sa se ocupe cu armat'a și resbelulu, aceea astadi nu se mai póte dice, ci principii de astadi trebuie sa fia mai antáiú barbati de statu, apoi numai heliduci.—Propunerea densulu voiá sa schimbe numai § 6 alu legiírecrutárei, care tractēja despre durat'a tempulu de militare, ear comitetulu s'a declarat pentru propunerea **Br. Bedeus**, și astfel a elaboratu representatiunea de fatia, carea cuprinde numai cele

mai apasátore pasagte, și care cá unu opu de moderatiune n-tielépta lu recomanda in. case. —

(Apoi citește representatiunea in limb'a germana, ear preste citirea in limb'a romána și magiara se trece, de órece representatiunea o au toti membrii tiparita, și asiá e cunoscuta toturoru.)

Cá vorbitori la desbaterea generala suntu in scriși **Conrad, Schuller**, și **Haupt**.

Conrad, dupace istorisesc pe largu alegerea sea și espune credeulu seu politicu, pentru care **Presied.** **Aldulea** nu lu chiama mai de multe ori la ordine, propune in fine, cá in aline'a penultima a representatiunei dupa: „sa se prezenteze in Consiliu imperialu“, sa se adauga: „care se va aduná mai curendu.“ **Presied.** observa, cá acésta propunere se tine de desbaterea speciala.

Schuller, dupa câte s'au dísu de antevorbitori, are de a observá numai atât'a, ca legea pentru întregirea óstei din an. 1858 in mai multe privintie este apasátore și trebuie îndreptata cátu mai curendu. Acést'a nu vine de acolo, ca dór poporulu i-arú fi doru de legea cea vechia, dupa carea fiitorii apertori ai patriei se prindeau cu funi'a și se duceau in lanturi la locurile de assentare, nici de acolo, ca dór poporulu s'aru lepadá de a portá și greutátile statulu, de ale cáru binefaceri se bucura, ci motivele suntu cuprinse in representatiune; și densulu va amintí numai unulu dintr'ensele, și adica tempulu militárei. Acési'a face 10 ani, și inca acei 10 ani, in cari omulu devine din june barbatu, in cari are sa-si léga sórtea sea venitóre și sa-si aléga chiamarea pentru viétia,—și acést'a apasa mai greu pre poporulu. Densulu nu scie, ce sórte va avé representatiunea, ear din parte-si i doresce succesulu celu mai banu; destulu ca din partea oficielor militare se imputa, ca soldatii austriaci de aceea trebuie sa servésca asiá multu, pentruca suntu prégatiosu cualificati. Spre a-i cualificá mai bine, tíer'a trebuie sa se ingrijésca, cá scól'a sa fia mai cercetata, și cu deosebire, cá gimnastic'a sa se introduca și in scólele populare și normale cá studiu obligatoriu, dupacum s'a facutu cu celu mai banu succesu in cele mai multe staturi germane, și dupacum s'aru face cu succesu și in statulu nostru, de órece fiindu pregatiti tinerii prin gimnastica la miscárele repedi și regulate ale trupulu, tempulu militárei inca se va mai poté prescurtá. De aceea propune: „cá in dieta sa binevoiesca a conchide, de a se recuirá in Gub. reg. alu tíerei, a indatori pre oficele cele mai inalte ale acestei tíeri la aceea, cá gimnastic'a, incátu privesce la mergere, fugire și sarire,—asiá dar gimnastic'a populara—și in scólele populare sa devina obiectu obligatu.“

Pres. Aldulea n'ú observa, ca propunerea acést'a nu se tine nici de desbaterea generala, nici nu stá in legatura cu ordinea dílei. De aceeași parere este și **Binder**.

Haupt saluta cu bucuria ocaziunea de a vorbí intr'ó cestiune atâtu de important; dar fiindu ca afacerile militare se tinu de Senatul imperiulu, de aceea despre densele voru avé a vorbí mai pe largu ablegatii nostrii imperiali; acum propune a se priimí in principiu representatiunea facuta, ear propunerile, ce aru mai fi de lipsa, a se lasá pe desbaterea speciala.

Frid. Schneider se vede prevenitu prin propunerea lui **Haupt**; cu tóte acestea propune a se incheiá desbaterea generala.

Fabinu va sa demustre mai pe largu relele și defectele legi presinte de militare, cáci aclea le cunóschemu cu totii și de aceea amu hotarítu a face acésta representatiune cátra **Mai. Sea**. Motivele aduse inainte pentru unele modificári in acea lege privescu mai cu séma la economi'a natiunala și la dreptate; densulu si-ia voia a trage atentiunea casei inca asupra momentulu moralu. „Domnileru! déca o lege influințiēja asupra poporulu in modu demoralisatoriu, ori déca cuprinde tentatiuni mari pentru popoau la retaciri morale, atunci trebuie sa ne incordámu cu totu deadinsulu și sa cercámu a ne opune acestoru retaciri morale. Si intru adeveru aceste pericule și aceste demoralisári amenintia pre poporulu nostru in tempulu de militare de 10 ani, in care junii nostrii cei obligati la militia suntu condamnati a duce viétia singuratica. Domniloru! a fi lipsitu in flórea viettei și a poterei, de ordinea dídieasca, de casatoria, 10 ani, de siguru e unu reu mare, și acésta impedecare a casatoriei prin lege trebuie sa-si resbune in modu infricosiatu. Preotii, dloru! sciu, cum se are lucrulu in privint'a acést'a, și cum de cându esista acésta lege pantru întregirea óstei, se immultiescu asiá numitele casatorii din flori, cum se immultiescu copiii relegiuiti, cum pere din poporu totu mai multu rusinea și fric'a de pecatu. (Asiá e!) Dloru, inca vechiulu invetiatoriu in dreptulu statulu și in politica, betránulu **Platone** a dísu, ca unu

statu trebuie sa traiasca dupa principie morale, elu singuru merge câtra ruinarea sea. Dloru, acést'a va sa se dica a trai dupa principie morale, candu statulu insusi prin legile sele impeca ordinea domnediesca, si prin acést'a îndemna si tentéza si seduce la fâradelege?!¹⁴ Densulu aru dori, cá si momentulu acést'a moralu sa intre in representatiune, si la desbaterea speciala va face o propunere in privinti'a acést'a. (Bravo !)

Gavr. Manu in cuventu mai lungu espune, ca densulu nu crede, ca se voru atacá legile fundametales de stau, deca se voru respicá mai bine dorintiele dietei, si dupace arata, ca densulu in principia e multiamitu cu representatiunea, propune: „Inalt'a dicta sa decida: cá raportulu comitetului, privitoriu la modificarea unoru determinatiuni ale legi depre întregirea armatei sa se redea comitetului spre facerea unei propuneri precise in privinti'a modificárilor dorite ale determinatiunilor legi atinse.— (I. Balomiri. Acést'a se tine de desbaterea speciala; Manu nég.)

V. Presied. Alduleanu va aduce propunerea lui Manu la sprijinire, dar trebuie sa observe, ca aceea, nefiindu nici ea singura precisa, nu va duce la nici unu scopu.

Propunerea lui Manu nu se sprijinesce. Cu acestea desbaterea generala asupra acestui obiectu, precum si siedinti'a insasi se termina cu aceea, ca se citeste între vii acclamatiuni charti'a, prin carea colonelulu de ulani contele Waldstein invita pre membrii dietei la alergarea de cai, ce se va face in 25 si 27 Septembrie pe câmpurile Cristianului.

Sabiiu in 20 Octobere. Telegrafulu anuntia o scire de mare importantia: ca adica ministrulu nostru de esterne, Conte Recheberg s'a retrasu, si in loculu lui s'a denumitu Conte Mensdorf—Pouilly (fostulu comandante generalu in Galiti'a.) Celu mai de aprópe venitoriu va descoperi, cari sunt motivele acestei schimbári repedi tocmai in ajunul sesiunei Senatului imperialu, precum si, ca ce felu de prospecte deschide politicei din afara a Austriei noulu ministru de esterne. — Ablegatiu dietali s'au dusu mai toti din Sabiiu si se si simte indata acést'a stirbitura. — Foculu din Siur'amare, dupacum arata Parochulu luteranu si Judele satescu in „Herm. Ztg.“ etc. au arsu averea a 83 familii; caus'a escârei focului inca nu se scie; prin Sabiiu se vorbece, ca acél'a aru fi esítu dintr'unu grajdu cu cai ulanesci. —

Varietati si noutati de di.

Pentru biseric'a gr. or. din Dev'a au mai incursu, afara de cei publicati in nr. 73. alu „Teleg. Rom. dela dd. cetatienii români din Sabiiu 40 fl., si anume dela d. Grigoriu Mateiu 4 fl., d. Antoniu Bechnitiu 8 fl., d. Dimitriu Popoviciu 4 fl., d. Georgiu Vladu 2 fl., d. Constantinu Bugarschi 3 fl., d. Stefanu Zacharia 2 fl., d. Petru Nedelcoviciu 2 fl., d. Georgiu N. Haggi 5 fl., d. Naum Nasto 2 fl., d. Petru Basiacu 1 fl., d. Ioann Cearanu 2 fl., d. Dimitriu Burbea 1 fl., d. Georgiu Santeiu 1 fl., d. Michailu Nasto 1 fl., d. Vichentiu Buda 2 fl.; — dela dd. deputati Esc. Sea Vicepres. Lad. Popu 10 fl., d. Can. Negrutiu 5 fl., d. Adm. Buteanu 10 fl., d. Archim. Popasu 25 fl., d. Jude reg. Mace-lariu 40 fl., d. Prot. Hanni'a 10 fl., d. Cons. gub. Bolog'a 10 fl., d. Secr. gub. Servianu Popoviciu 8 fl., d. Directoru de fabrica Baritiu 4 fl., d. Cons. tabl. reg. Mog'a 5 fl., d. Jude reg. Domzsa 10 fl., d. Adm. Puscariu 2 fl., d. Directoru scol. Dr. Vasiciu 1 fl., Vicepres. tabl. reg. Alduleanu 2 fl., d. Can. Cipariu 5 fl., d. Seer. gub. Vajd'a 2 fl.; — din Brasiovu: dela biseric'a s. Nicolae din Scheiu 50 fl., d. Nicolau Padure 2 fl., d. Nic. Macinca 2 fl., d. Dan. Dumitru 2 fl., d. Nic. Voinescu 2 fl., d. Ioann Manole 4 fl., d. Alecu Georgiu 4 fl., d. Nic. Catana 1 fl., d. Dir. gim. G. Munteanu 3 fl., d. Gr. R. Lecc'a 2 fl., — summ'a totala 266 fl., cari bani s'au si tramisu la curatoratulu bisericescu din Dev'a. *)

(Manu si Mog'a Secui.) „Press'a“ de Vienn'a, vorbindu deunadi cititoriloru sei despre alegerele la senatulu imperialu din diet'a transsilvana, dicea între altele, ca dintre membrii cei noi Buteanu si Popasu suntu Români, Tóth, Manu si Mog'a (regalisti!) Secui. „Press'a“ nota'n fericire, ca cesti 3 Secui nu suntu de partid'a lui Deák!

Principatele române unite.

Fóia „Preotulu“ comunica din cuventulu Domnitoriului la Iasi câtra preotime urmatóarele siruri, cari le credemu de interessu si pentru cititorii diuariului nostru:

„Sa venimu acum la rezultatulu ce avu astadata o asemenea apucatura a preotiloru aspiranti la proestosiile bisericiloru foste inchinate. Acesti parinti, dupacum ne amu infor-

*) On. Red. a „Gazetei Transsilvaniei“ este rogata a reproduce aceste colecte.

Redactoru respundiatoru Zacharia Boiu.

matu, au cautatu in doue renduri a se presentá la Mari'a Sea Domnitoriulu in septemân'a trecuta, spre a-si marturi Mariei Sale durerile si dorinti'a, de care erau consumati; dara, precum se spune, nu au fostu priimti. Cu tóte aceste Inaltímea Sea se informase de ceea ce se pet ecce acum in clerulu Iassyanu, si in diu'a priimirei solene a tutoru functunarilor laici si bisericesci la palatu, in vinerea trecuta, între mai multe observári si sfátuiri in adeveru patriotice si parintesci, s'a adresatu si câtra clerulu insuratu, cam in modulu urmatóriu: „Parintiloru, audu de unu conflictu in cleru. Candu v'am datu drepturile politice prin actulu din 2 Maiu, nu amu întielesu nici decum sa ve sustragu de la subordinat'a câtra chiriarhi'a bisericésca, nu amu ganditu sa turburu ierarhi'a bisericésca, ci mai vertosu sa aternati, spandurati si mai multu de ea. Audu de cleru calugaru si mirenu: nu vréu sa sciu de calugari si preoti mireni. Unu cleru cunoscú, carele trebuie sa-si implinésca datoriele sale, fiecare in ce este chiamatu. Pe pré santí'a sea (aretandu la présantítulu loco eninte de mitropolitu) lu-cunoscú de siefulu vostru, nu ve voiú priimí cereri, nici reclamári, de câtu totu prin pré-santí'a sea.“ Mari'a Sea Domnitoriulu, vorbindu acestea, a fostu totu asiá de dreptu si edificatoriu adresandu-se clerului, ca-si in celelalte cestiuni despre cari a vorbitu. Póte ca preotii in cestiune au esítu confundati de la palatu astadata; dara Mari'a Sea nu a avutu aici in vedere interese partiali, ci interesulu bisericiei in genere, a carei'a linisce si prosperare atârna fórté multu dela perfecta respectare a ierarhiei sale, si de la padírea datoriciloru canonicé a fie-cáruia in bisericá. Din acestu punctu de vedere a vorbitu preotiloru retinendu-se fórté bine la spiritulu si asiediamintele bisericiei nóstre. Este adeveratu, ca preotímea nóstra se afla in genere fórté reu pusa: dara imbunatatírea sortii eii de fatia nu se ajunge si nu se va adunje nici decum, prin inlaturarea a diece séu dóuedieci proestosi actuali de pe la bisericile loru, in favórea a diece séu dóuedieci preoti insurati, nici prin turburarea si derangiarea ierarhiei bisericesci; ci prin asigurarea esistintiei materiale a totu clerulu in genere, prin invetiatura si moralisarea loru, si prin reconstituirea bisericiei nóstre pe basele eii primitive.—

Mai multe persóne distiuse, precum ministrii Cogalniceanu si Cretulescu, apoi fostulu ministru Papiu Ilarianu s. a., dupa „Gaz. Transs.“ au priimtu orduri turcesce megiddiane de felurite classe. —

In Bueuresci si Iasi s'au infiintiatu conservatoric (scóle) de musica si declamatiune.

In politic'a esterna predomnesce atentíunea la parlamentulu Italiei, in care, precum se prevede, conventiunea cu Franci'a se va 'ncuviintiá cu mare maioritate. —

Nr. 36—3

Concursu.

Pentru ocuparea statiunei de invetiatoriu in Comun'a gr. res. Cristianu (Grossau), cu carea suntu impreunate urmatóarele emolumente:

1. unu salariu annuale de 210 fl. v. a. din cass'a allodiale comunale;
2. optu stengeni lemne de focu pentru scóla si invetiatoriu;
3. Cuartiru naturale in edificiulu scólei, se deschide prin acést'a Concursu pâna in finea lunei Octobere. a. c.

Concurentii au a-si innaintá cererile loru cu mân'a propria scrise, la subscrisulu Inspectoratu scolare, documentandu religi'a si capacitatea loru, precumu si portarea de pâna acumu, deaca au mai fostu in servitiu, si cu deosebire cunóscerea tipicului si a cantárilor bisericesci.

Sibiiu 6. Octobere 1864.

Inspectoratulu scolaru greco-reseritenu alu Tract. Sibiiului I. I. Hanni'a, m. p. Prot. si Inspectoru.

Nr. 38—2

Concursu.

Dovenindu vacanta statiunea invetiatorésca din comun'a gr. or. Rip'a de josu, care e impreunata cu unu salariu annuale de 125 fl. v. a., cortelu si lemne, se deschide Concursu pâna la 25 Octobere a. c.

Doritorii de a ocupá acést'a statiune invetiatorésca, au de a-si aterne, cererea sea provediuta cu Alestatu de Botediú, despre absolvarea scóleloru, despre portarea morala si politica, precumu si Testimoniu de Pedagogia din Institutulu nostru diecesanu, pâna la susu scris'a di, provedinte cu timbru, si sa se adreseze la acéstu Protopopiatu si Inspectoratu distr. scolaru, spre a se poté aterne Escellentei Sele Prea Santitului Episcopu diecescnu pentru inalt'a aprobare.

Protopopiatulu si Inspectoratulu greco-orientalu alu Tractulu Turd'a de josu. Idicelu in Octobere 1864

Iosifu Brancovanu, m. p. Protopopu

Editur'a si tipariulu tipografiei diecesane.